

Ondatra pižmová (*Ondatra zibethicus*)

Anglické jméno: Muskrat

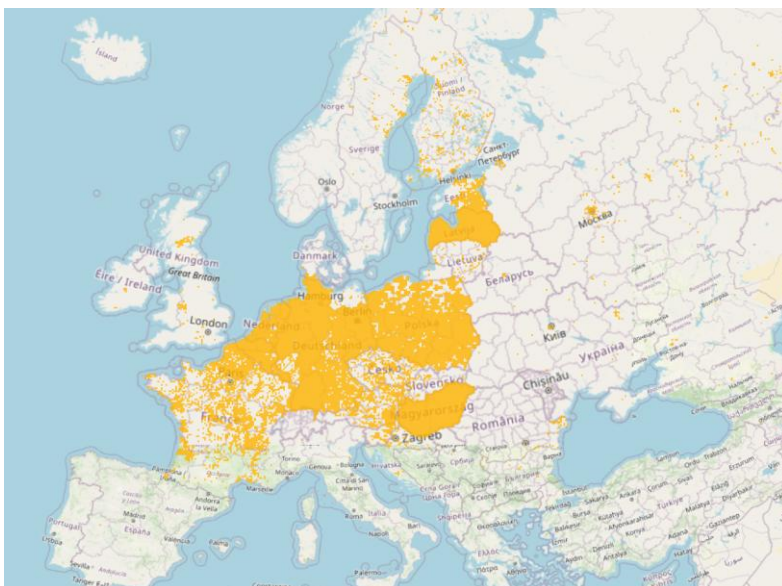
Čeleď: *Cricetidae*

Obr. 1 *Ondatra pižmová*. Foto: Jiří Šafář

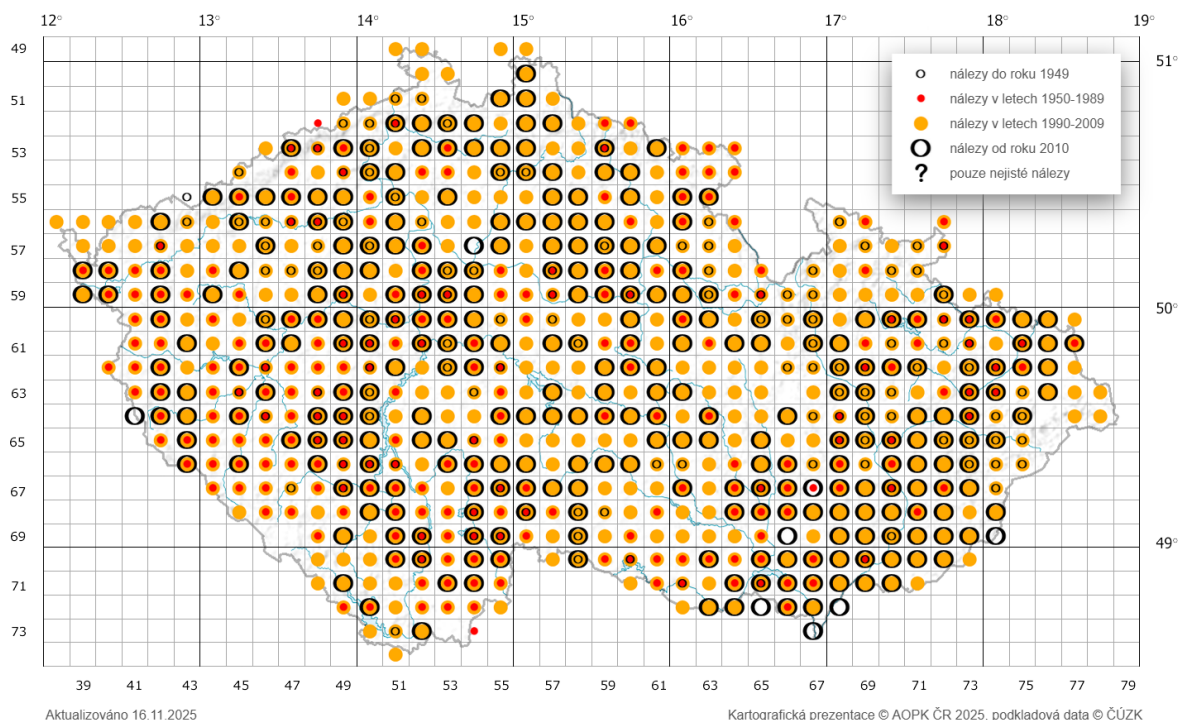
Původ: Severní Amerika, vyjma nejsevernějších oblastí.

Sekundární rozšíření: Prvně vysazena v Evropě v roce 1905, na zámku v Dobříši knížetem Josefem Colloredo-Mansfeldem. Odtud se začala šířit Evropou, stejně jako úniky z farem z různých částí Evropy (Francie, Belgie) a záměrnými introdukcemi (Finsko, Rusko). Dnes se vyskytuje od evropského pobřeží Atlantiku po východ Sibiře (chybí pouze na Pyrenejském poloostrově, v Itálii a Řecku), šíří se i do Číny, Mongolska a Koreje. Vysazena též v Argentině v oblasti Ohňové země.

Obr. 2 *Ondatra pižmová* v Evropě (<https://easin.jrc.ec.europa.eu/spexplorer/map/>)

Rozšíření v ČR: Vysazena byla roku 1905 na Starohuťském rybníku u Dobříše, na Padrťských rybnících v Brdech a v Opočně. Následně došlo k explozivnímu šíření, do 20 let byla po celém území ČR. Masivní nárůst populace dosáhl svého vrcholu v 70. letech 20. století, od poč. 80. let stavy početnosti klesají. V roce 2000 byla velikost populace zhruba na 15% jejího výskytu v 60. letech 20. století. Dnes je její výskyt zaznamenán na cca 96% území, s výjimkou výše položených lesnatých oblastí.

Obr. 3 Výskyt ondatry pižmové v ČR - nálezová databáze AOPK ČR

Cesty zavlečení: Dříve záměrně vysazována jako lovná zvěř či obohacení místní fauny, též kožešinové zvíře na farmy (kožešina z ondatry je známa pod označením bizam). Odtud docházelo k únikům a dále se šířila samovolně.

Popis: Délka těla 25 – 40 cm, váha 1 – 1,5 kg. Ocas je ze stran mírně zploštělý, lysý a drobně šupinatý, dlouhý 20 – 30 cm. Hlava poměrně malá, uši nepatrně vyčnívají ze srsti. Ta je kaštanově hnědá až šedohnědá, břicho světlejší. Zvláště na hřbetě řídce vyčnívají štětinovité pesíky. Samci disponují velkými pachovými žlázami u řitního otvoru, které vylučují látku pižmového zápachu.

Obr. 4 Ocas je lysý a drobně šupinatý. Foto: Jiří Šafář

Semiakvatický druh, osidluje střední a menší rybníky, nádrže, slepá ramena řek a bažiny, u kterých je alespoň část plochy zarostlá rákosem či orobinci. Z tekoucích vod se vyskytuje v potocích s vyššími hlinitými břehy. Ideální jsou polohy do 600 m. n. m. Na podzim a zjara je možné zastihnout migrující jedince i několik km od vody. Ondatra má převážně soumrachnou a noční aktivitu. Obývá území o rozloze cca 0,5 ha či 0,5 km toku. Rodiny žijí v pobřežních norách či výjimečně v kupkách z rostlin vysokých cca 1,5 m (rákos, ostřice a jiné byliny – na rozdíl od mnohem větších bobřích hradů nepoužívá na stavbu větve). Vchody do obydlí pod vodní hladinou. U nás se rozmnožuje dvakrát do roka, ve vrhu cca 5 mláďat. V přírodě se dožívá cca 3 – 5 let, v zajetí až 10. Živí se převážně rostlinnou stravou (orobinec, rákos, v zimě kořeny, oddenky), nepohrdnou však ani mlži či menšími rybami.

Možnosti záměny: Z vodních hlodavců se u nás vyskytuje bobr evropský (*Castor fiber*) a nutrie říční (*Myocastor coypus*), oba druhy jsou výrazně větší – bobr 90-140 cm, nutrie 40-80 cm. Bobr má navíc silně zploštělý ocas, a sice v dorzoventrálním směru. Oba zmínění hlodavci též disponují nápadně oranžovými řezáky.

Obr. 5 Nutrie říční. Foto: Šárka Okrouhlíková

Obr. 6 Bobr evropský. Foto: Jiří Šafář

Riziko: Ondatra má dle nejnovějších poznatků v invazním areálu silně negativní vliv na biodiverzitu, ekosystémy i zdraví člověka. V oblastech vyšší populační hustoty může ohrožovat stabilitu říčních břehů a rybničních hrází (jedna ondatra přesune za svůj život při hrabání nor až 5m³ zeminy), způsobovat lokální úbytek vodních rostlin (lekníny, stulíky) a redukovat porosty rákosin, což může limitovat hnízdění vodního ptactva. Z hlediska dopadů na biodiverzitu je alarmující zejména predanční vliv ondatry na bezobratlé, konkrétně na velké mlže. Ondatry byly také spojeny s výskytem chorob přenosných na člověka (leptospiroza, tasemnice, měchožil, kryptosporidióza).

Likvidace: V ČR dle současně platné legislativy (zákon č. 449/2001 Sb. o myslivosti, resp. vyhláška MZe č. 454/2021 Sb.) patří ondatra mezi druhy živočichů vyžadující regulaci. Ty je oprávněn usmrcovat v rámci mysliveckého hospodaření uživatel honitby. Ten může (v rámci honitby) vydat povolenku k lovu i jiným oprávněným osobám, tj. myslivcům (držitelům loveckého lístku s uzavřeným povinným pojištěním). Statistiky v mysliveckém roce 2024/2025 uvádějí 500 zastřelených ondatr. Další možností je odchyt do živolovných pastí (sklopce či nastražené nádoby), kde je nutné zajistit denní kontrolu, aby zde zvířata (i ta necílová) nebyla umístěna příliš dlouho. Dříve se ondatra lovila také pomocí tzv. vypichování, do želez, ondatřích šlehaček (v podstatě velká pastička na myši) či drátěných vrší – uvedené metody dnes ale patří mezi zakázané způsoby lovu.

Především odchycem se podařilo při počáteční invazi vymýtit ondatru z Anglie v letech 1933 - 1937. V Německu funguje 6 profesionálních lovců ondatr na plný úvazek, se sítí proškolených dobrovolníků odloví či odchytí cca 400 000 ondatr ročně. Nejvýznamnějšími predátory ondatr jsou u nás norek americký, liška obecná, výr velký, vydra a větší dravci.

Zdroje:

- Anděra M. Gaisler J. 2012. Savci České republiky – popis, rozšíření, ekologie, ochrana. Academia, Praha, 285 pp.
- Drmotá J. 2006. Pohled do historie lovu zvěře. Myslivost 2/2006: 18 – 20.
- Foit J., Křížanová I. 2010: Neobvyklé potravní chování ondatry pižmové. Živa 2/2010: 91.
- Gosling L. M. 1989. The eradication of muskrats and coypu from Britain. Biological Journal of the Linnean Society 38 (1): 39 – 51.
- Marada P. 2018. Ondatra pižmová. Myslivost 8/2018: 32 – 34.
- Mlíkovský J., Stýblo P. (eds.). 2006: Nepůvodní druhy fauny a flóry ČR. ČSOP Praha, 496 pp.
- Nentwig W. (ed.) 2014. Nevítaní vetřelci – Invazní rostliny a živočichové v Evropě, Academia Praha, 247 pp.
- <http://www.cabi.org/isc/datasheet/71816>

Citace: Görner T. 2025. Ondatra pižmová (*Ondatra zibethicus*), informační karta, AOPK ČR Praha. Dostupné na: <https://invaznidruhy.aopk.gov.cz/invazni-druhy-z-unijniho-seznamu>